

Sprawdzian 2. do rozdziału „Magia pamięci”

Imię i nazwisko Klasa

Instrukcja dla ucznia

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania od 1. do 5. Masz na to 20 minut.

Henryk Sienkiewicz *O powieści historycznej*

Na powieść historyczną padł z wielu ust wyrok potępiający – i inaczej nie mogło być. – Czym ona jest? – pytano. – Jeśli chce być prawdą, to musi pozostać tylko historia; jeżeli zaś fantazja piszącego zerwie historyczne cugle i na kształt rozhukanego konia poniesie go w krainy nierzeczywiste – to utwór jego będzie historycznym fałszem. Ścisła historia – a zatem nie powieść; powieść – a zatem nie historia. [...]

Obecnie postaram się kolejno odpowiedzieć na zarzuty. [...]

Przede wszystkim – powieść nie potrzebuje przekręcać historycznych zdarzeń. Jeśli autor tak czyni, ujma spadać powinna na niego, nie na rodzaj, który uprawia. Przypuściwszy nawet, że każda powieść zabarwia wypadki dziejowe pewną tendencją, to można by zaraz spytać, czy istnieje jeden historyk lub jedna księga historyczna tak przedmiotowa i bezstronna, aby ludzi lub zdarzeń nie przedstawiała w pewnym oświetleniu? [...]

Zdarza się zapewne, że powieść historyczna przekręca wypadki lub nawet zmyśla je; zdarza się, że to czyni i historia. Wówczas i pierwsza, i druga będą kłamstwem. [...] Jest w tym pozorna słuszność, ale — tylko pozorna. Na fantazję jest tyleż samo miejsca i pełni ona takąż samą służbę w powieści historycznej, jak w psychologicznej. Przede wszystkim ożywia, przedstawia plastycznie, z przeszłości przenosi w obecność, ukazuje ludzi nie w trumnach, ale w czynach, nie ze skrzyżowanymi na piersiach rękoma i zamkniętymi oczyma, ale ze światłem w oczach.

Historia, odtwarzając wypadki, odtwarza tylko ważniejsze; odtwarzając historycznych ludzi, daje tylko pewne wytyczne z ich życia, między którymi są ustawiczne przerwy. Wypełnić te przerwy jest zadaniem fantazji. Jest to czynność równająca się logicznemu odgadywaniu. [...]

Dodajmy, że powieściopisarz, jeśli nie zawsze jest, to przynajmniej zawsze powinien być obdarzony niepospolitą intuicją, a może nie za śmiałym wyda się wniosek, że powieść historyczna nie tylko nie potrzebuje być poniewieraniem prawdy dziejowej, ale może być jej objaśnieniem i dopełnieniem. Ona powlecze odpowiednią barwą

szare mury wzniesione przez historię, ona wypełni odpowiednio ich szczeliny, odtworzy na mocy analogii¹ odarte przez czas ornamenta², odgadnie to, co być mogło, wygrzebie, co zostało zapomniane, i nie przekraczając zdarzeń dziejowych, może ułatwić ich zrozumienie.

I może, bo odtworzy duszę człowieka lat minionych, jego namiętności, sposób myślenia; pokaże nam go [...] nie w mroku grobowej krypty, ale w świetle słonecznym. [...]

Powieść historyczna może być złą lub dobrą, fałszywą lub prawdziwą, zależnie od talentu albo moralnych podstaw autora [...]. Czym są w ogóle dzieje ludzkości i poszczególne jej gałęzi? Historią upadków i odrodzeń. Zbytecznym byłoby mówić, ile z rozwagi nad tym falowaniem życia może wypłynąć otuchy. [...] Pojedynczemu człowiekowi wychodzi zawsze na korzyść rozważanie swej przeszłości. Ono wyjaśnia mu liczne zjawiska czasu teraźniejszego; uczy go patrzeć genetycznie³ na siebie i dostarcza wskazówek na przyszłość; uczy unikać zadań, którym nie sprosta, a podejmować odpowiednie. Jeszcze jaśniejsze światło rzucić może obrachunek z przeszłością, gdy chodzi o całe społeczeństwo.

H. Sienkiewicz, *O powieści historycznej*, „Słowo” 1889, nr 98–101.

1. Oceń prawdziwość poniższych informacji na podstawie tekstu i własnej wiedzy. Wybierz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

W powieści historycznej	świat przedstawiony należy do zamkniętego okresu historycznego.	P	F
	na świat przedstawiony składają się postaci i zdarzenia historyczne.	P	F
	elementy świata przedstawionego są fantastyczne.	P	F
	wątki historyczne przeplatają się z fikcyjnymi.	P	F
	elementy świata przedstawionego są prawdopodobne dla czasu, w którym się toczy akcja.	P	F

2. Wzmocnij wypowiedź Henryka Sienkiewicza, wprowadzając odpowiednie partykuły do zdań.

Czym są w ogóle dzieje ludzkości i poszczególne jej gałęzi?

Zbytecznym byłoby mówić, ile z rozwagi nad tym falowaniem życia może wypłynąć otuchy.

¹ Analogia – podobieństwo pod pewnym względem.

² Ornamenta – [właśc. ornamenty] elementy zdobnicze w architekturze i sztukach plastycznych.

³ Genetycznie – tu: w związku z początkiem, rozwojem.

3. Wyraź swoje zdanie na temat stanowiska Henryka Sienkiewicza o powieści historycznej. Zastosuj wykrzyknik jako część mowy.

.....

.....

.....

4. Przyporządkuj hasła do słowników, z których pochodzą. Połącz literę z cyfrą.

A.	powieść – <i>dk XI</i> , powiodę, powiedzie, powiedź, powiodłem (nie: powiedłem), powiódł, powiodła, powiedliśmy. P. czym – po czym «przesunąć czymś po powierzchni czegoś»: Powieść ręką po czole, po stole. <i>książk.</i> , <i>podn.</i> P. kogo «prowadzić»: Hetman powiódł zastępy rycerzy do walki.
B.	powieść – dłuższy fabularny utwór epicki pisany prozą. Dopuszcza różnorodność tematów, wątków i motywów.
C.	puścić, puszczać wodze czemuś (zwykle fantazji, domysłem itp.) «oddawać się czemuś, świadomie nie starać się panować nad czymś»

1 – słownik języka polskiego

2 – słownik frazeologiczny

3 – słownik terminów literackich

4 – słownik ortograficzny

Wybierz właściwe przyporządkowanie.

- A. A1, B4, C2
- B. A2, B3, C1
- C. A1, B3, C2
- D. A4, B1, C3

5. Sformułuj na podstawie tekstu Henryka Sienkiewicza dwa argumenty na temat powieści historycznej.

Argument odwołujący się do faktów i logiki:

.....

.....

Argument odwołujący się do emocji:

.....

.....